

Radu Enache

Sofisme & alegorii, bazaconii, palimpseste, parabole,
paradoxuri, pastişe, precum şi extraordinare plastografii
din cartierul de Est

...ca viitorul morţii,
ca trecutul naşterii...

Radu Enache

**Sofisme & alegorii, bazaconii,
palimpseste, parabole, paradoxuri,
pastișe, precum și extraordinare
plastografii din cartierul de Est**

...ca viitorul morții,
ca trecutul nașterii...

prefață de Arthur Suciu
desene de Corina Manuela Pîrv

EDITURA CARTEX

Imaginea de pe coperta I: Cornelius Norbertus Gijsbrechts,
*Trompe l'œil cu trompetă, glob ceresc
și proclamația lui Frederik III, 1670*

Lector: Lucian Pricop

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ENACHE, RADU

Sofisme & alegorii, bazaconii, palimpseste, parabole, paradoxuri,
pastișe, precum și extraordinare plastografii din cartierul de Est
/ RADU Enache, prefață de Arthur Suci – București: Cartex, 2023
ISBN 978-606-9604-69-4

Enache, Radu
Suci, Arthur (pref.)

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

UN HYPERBOREAN DEPRIMAT

„Statuia lui Zeus (de al cărei soclu mă sprijineam, elegant)
strălucea orbitor, unic, în timpul-neant.”

Pentru cei care nu-l cunosc prea bine pe Radu Enache, apariția acestui volum de poezii ar putea să pară surprinzătoare. E vorba despre un debut, și încă de un debut în poezie la o vîrstă la care alții se lasă de scris. Radu Enache este cunoscut ca un foarte experimentat consultant politic și profesor la SNSPA. Volumul său nu are însă nici în formă, nici în conținut nimic de-a face cu profesia sa. Acest aspect poate să pară, încă o dată, surprinzător, întrucît, deși există mai mulți scriitori care au activat și în zona comunicării politice (dacă ar fi să-i menționez doar pe vechii săi colegi, Bogdan Teodorescu și Petru Berteanu), mai toți proiectează în literatură experiențe dobîndite în activitatea profesională. În cazul lui Radu Enache lucrurile stau complet diferit – poeziile sale ne revelează un personaj cu totul nou, de care foarte puțini aveau cunoștință. În spatele consultantului a stat, așadar, ascuns o viață întreagă un poet, un extraordinar poet. N-aș putea să spun în ce măsură acest poet îl dezvăluie pe *adevăratul* Radu Enache. Cred că fiecare are mai multe

euri, dar este adevărat totuși că, în carte, avem de-a face cu un Radu Enache intensificat la maximum, un om care a dat în scris tot ce-i mai bun în el.

Cei care îl cunosc bine știu însă că întreprinderea sa nu e nici nouă, nici foarte îndepărtată de felul său de-a fi, ba chiar, ea abia reușește să exprime în cuvinte trăsături ale personalității pe care nu le puteai observa decît prin contactul direct cu omul Radu Enache. Sunt ani de cînd, stînd la un pahar de vin în Curtea Sticlarilor, Radu Enache mi-a arătat unele dintre poeziile care fac parte din acest volum. Atunci am fost surprins eu însumi, dar nu de faptul în sine de a vedea că un consultant politic scrie poezii, ci de viziunea foarte înaltă despre poezie care se desprindea din ele. Mi-am dat seama că tocmai această exigență îi creează multe probleme lui Radu Enache și că există riscul ca, tot pritocind la el, volumul să nu mai apară niciodată. Faptul că el a apărut, în sfîrșit, e o victorie în fața sfiei metafizice, a expresiei, mereu imperfecte, pe care o ia ființa noastră. Ar trebui să înțelegem, în plus, de aici, că publicarea lui, atîta timp amînată, se transformă într-un eveniment, evenimentul unei vieți în toată splendoarea, dar poate că și evenimentul vieții noastre culturale ca atare. El nu intră în lume pentru a exprima spiritul unei epoci, ci pentru a lua distanță față de el și a-l descifra la modul umoristic, o atitudine de care, s-o recunoaștem, avem destulă nevoie în aceste zile.

Am recunoscut dintotdeauna la Radu Enache un anumit histrionism solar, pe care l-am pus, exagerînd probabil, pe seama faptului că e fiul unui actor. Într-o seară, pe cînd ne plimbam pe Strada Victoriei, mi-a mărturisit că a crescut pe această stradă, iar eu m-am întrebat, uluit, cum e să poți

spune: „Am copilărit pe Calea Victoriei“. În apropiere, de la Național (actualul Teatru Odeon), copilul îl vedea ieșind pe tatăl său, însoțit de Birlic. Ceva din lumea teatrului, bine interiorizat și devenit intim, se regăsește în acest volum. Pentru Radu Enache, poezia este dialogică și, uneori, cenzorul nemilos al propriilor poeme devine el însuși o voce. Nu aveam totuși cum să-mi imaginez trăsăturile epopeice ale propriei sale poetici, precum și plasarea acțiunii într-o antichitate eternă, mitologizînd la nesfîrșit. Abia după ce am citit acest volum de poezii am înțeles mai bine unele dintre preferințele sale de lectură – odată mi-a recomandat un roman de Stefan Heym, a cărui acțiune are loc în antichitate. „Lumea sa“ pare a fi situată într-un fel de orient mijlociu, coordonatele geografice, dar și temporale fiind variabile (căci tot ce e la mijloc e variabil), iar sursele culturale amestecîndu-se dezinvolt – aici Homer, dincolo Zenon din Elea, colo Biblia, dincolo frații Grimm etc., și am putea crede că poemele sînt fragmentele presocratice ale unei teogonii pierdute. Listele de strămoși (sau, dacă preferați, de zei) nu lipsesc de la începutul cărții, amintind de Geneză sau de Hesiod, dar cuprinzînd numele canonului poetic românesc, în urma cărora Radu Enache se așază, modest, pe sine: pictor cu „vopsele de acril“. Nu lipsește nici finalul nietzschean al dezvrăjirii și al morții lui Dumnezeu sau, în varianta biblică, mixată de asemenea, a reintrării duhului lui Dumnezeu înapoi în ape. Istoria e mereu antică, am putea concluziona, citind aceste poeme, miturile zac în noi, iar a scrie poezie înseamnă a găsi mitul, a te înscrie în mit, a deveni mit.

Există însă și un alt sens al vopsitului cu acril fără de care imaginea poeziilor lui Radu Enache ar fi complet neînțeleasă, un palimpsest la urma urmelor indescifrabil. La început, naratorul își exprimă, ironic, regretul de a nu-și fi publicat volumul „după 1900, pe la amiază”. Inițial, am citit „1990”, și probabil că greșeala mea nu e tocmai întâmplătoare, căci textele lui Radu Enache trimit la epopeea ironistă a lui Mircea Cărtărescu din *Levantul* (apărută în 1990). Dacă universul este, așa cum am spus, antic, scriitura este românească, un tur de forță postmodernist, întru totul postmodernist prin poezia românească, realizat printr-o mulțime de metode, dar mai ales prin aceea a calchierii. Astfel, versul lui Eminescu: „Nu-nvie morții – e-n zadar, copile”, devine la Radu Enache: „Nu-i vie piatra! E-n zadar c-o pilă!”, iar versul lui Arghezi: „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă”, devine: „Niciodată broasca nu fu mai țestoasă”. Acrilul este deci substanța postmodernismului, care se desfășoară prin ironie și autoironie, pastişe, anacronisme (Gretel e feministă), o intertextualitate debordantă – aproape în fiecare strofă, dacă nu în fiecare vers, găsești o trimitere, un citat, o calchiere, astfel încât textul devine dens autoreflexiv, un joc al limbajului derutant, în care sensurile se ascund și se arată ca niște raze de lumină, în funcție de schimbarea perspectivei.

Și totuși lectura în cheie postmodernistă nu pare să fie ultima posibilă. Radu Enache, hiperboreanul, înțeleptul vesel, histrionicul, ironistul, lasă, treptat, locul unei ființe meditative, Ecclesiast mai degrabă deprimat, suferind de singurătate, de pierdere, de tăcere. Dincolo de jocul poetic,

există la Radu Enache o atracție față de paradox, de ceea ce depășește limba și gândirea:

„M-ai făcut, Doamne,
Stăpîn peste ceea ce
Este de nespus
Și de negîndit.“

Nu știi dacă „stăpîn“ e cuvîntul cel mai potrivit, dar e clar că locul său poetic sau existențial este acela al nespusului, al negînditului, acolo unde rîsul dispare și se instalează încordarea. La un moment dat, jocul devine serios, iar tristețea de nepătruns țîșnește în toate direcțiile ca o bilă de foc. Inclusiv subtitlul volumului, „...ca viitorul morții, ca trecutul nașterii...“, este un vers dintr-o poezie despre singurătate, una autoironizată (Radu Enache e unul dintre puținii oameni care s-ar putea autoironiza fiind singur), dar evidentă. Cartea sa este o ieșire către un loc de întîlnire, o luptă cu negînditul, cu nespusul. Să-l întîmpinăm deci așa cum se cuvine!

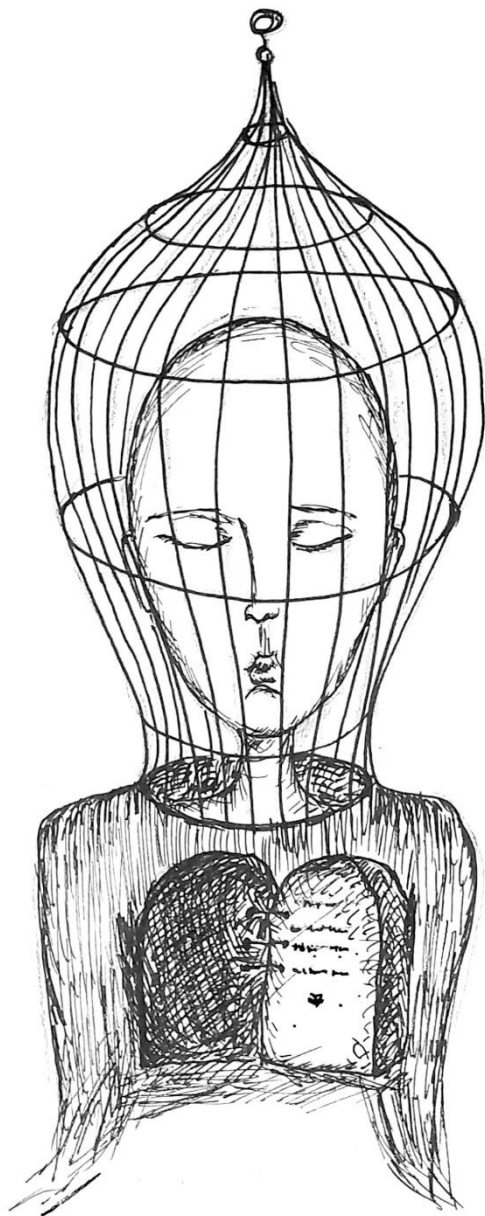
Arthur Suciu

Închinare

Volumul acesta ar fi fost un eveniment
Dac-ar fi apărut un pic după 1900, pe la amiază,
Cum apărea câte-un bîlci la marginea târgului...
Ca o litanie:
Strehaia, Vînju Mare, Drăgășani, Roșiori, Găești,
Mizil, Slobozia, Medgidia, Babadag, Ismail,
Cahul, Adjud, Buhuși, Tîrgu Frumos, Ungheni,
Edineț, Herța, Rădăuți, Năsăud, Gherla, Blaj,
Orăștie, Turda, Abrud, Beiuș,
Ineu, Lipova, Bocșa, Oravița...
O lume de mijloc,
Între sate uitate și orașe cu universități.
Ce freamăt, ce zbucium: prea ciudat, prea strident!
Lui Ion Luca i-ar fi plăcut cum rimează
Și, sigur, ar fi cerut o bere,
Dar Titu l-ar fi criticat, deși
L-ar fi notat, pedant, în Jurnal.
Neculai l-ar fi salutat,
Tudor s-ar fi zgîrcit, ciufut,
Lucian ar fi rămas tăcut,
George-ar mai fi fumat o țigară,
Iar un alt George-ar fi avut gura amară.
Și Nichita mai că nu s-ar mai fi născut.
Și alt Ion, și alt Nicolae,
Și Marin, și Mircea, și Emil,
Și Virgil, și Șerban, și Ștefan,
Și Gheorghe, și Ioan,

Și alții, și alții, zeci și sute,
S-ar fi dus pe alte cărări, neștiute...
Dar, na!, din fericire,
Toți au înflorit în război și în pace
O sută douăzeci de ani,
Coloane unui templu nesfârșit,
Pe care eu, șchiop de imaginație și stil,
Le mînjesc cu vopsele acril...
La vreme de seară și de închinare,
Le cer, ca și domniilor voastre, iertare!

ÎN SEMNE DE DEMULT

α

Degetele ei închipuie icoane,
Ochii ei străvăd înfricoșate minuni,
Sufletul ei se prăvale-n genuni
Sub lespezi peste care-s puse coroane.

*Coloane de aspre lumini
Strâng băierile cerului, cernite.*

Degetele, vivace, nervoase, neliniștite,
Înmoaie piatra ca pe coca unei pîini necoapte.
Suave mâini pun aur aici,
alături purpură, sîdef împrejur:
Întotdeauna clar, obscur niciodată,
Un joc precis, de ceasornic, fără erată,
Dansul celest al planetelor pe fondul *azur & sable*
Și cenușă.

*Stele cu margini ciobite
Te vorbesc de rău prin vecini...*

Privești, cu ochii rotunzi, de uliu, o inimă!
Ce tatuaj, ce piercing, ce happening! Tare!
Inima, aici, cu o stea de argint, pe drum, sîngele,
pe o cruce de aur, sufletul, pe nisip, în zare...
Cuvintele, în sare..., în piatră... Doamne, ține-mă!

*Și auzi un murmur de jos, din străfunduri,
Parcă în miezul de stei e un gol!*

Nu-i vie piatra! E-n zadar c-o pilă!
Trebe' un flex, un autogen, un rotopercutor, ceva...
Dacă vrei să ieșim din cremenea asta cumva,
Tu, roagă-te! Tu, plîngi! Tu, sapă! Undeva...

*Întoarce clepsidra! Și timpul cel bol-
nav așază la loc și maluri, și prunduri...*

Bate, lovește, nu-ți fie frică de ora ostilă!
Nu-i inimă, nu-i pîine, nu-i mîine, e doar silă!

*Acum, te-ai zgîrcit de frig și de vreme,
De azi, mîna ți-este un vreasc uscat,
Mîine, va urla tîrgul, răscumpărat,
Florile de ieri s-au făcut blesteme.*